

TMMOB, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nun Meslek Örgütleri Raporu Üzerine Görüşü'nü Açıkladı...

KÖŞK'TEN KHK'LERE UZANAN İNCE YOL

TMMOB, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nun (DDK) 28 Eylül 2009 tarihli "Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Teşkilat ve Mali Yapıları, Faaliyetleri, Denetimleri, Organlarının Seçimlerine Dair Esasların Değerlendirilmesi ile Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gereken Tedbirler" başlıklı araştırma ve inceleme raporuna ilişkin görüşünü kitap olarak yayımladı.

TMMOB'nin Ağustos 2011 tarihinde bastırıldığı kitabında önce DDK Raporu'nun kapsamı, niteliği ve bağlayıcılığı sorgulanırken, DDS Raporu Üzerine Görüş ve Değerlendirmeler ayrı ayrı madde başlıkları halinde ele alındı. Raporda, DDK Raporu'ndaki öneriler şu başlıklar halinde incelendi:

"Meslek Odalarına Toptancı Yaklaşım; Anayasal Güvenceye Müdahale İstemi; Tek Tip Yasa Dayatması; Farklılıkları Yok Sayan Standart Örgüt Arayışı; Meslek Örgütlerine Siyasi ve İdeolojik Denetim; Özerklikten Vazgeçilemez; Müdahaleye Denetim Kılıfı; Şeffaflık Tamam, Sorun Siyasal Baskı; Müdahalenin Asıl Gereğesi Siyaset; Kamu Gücüne Sınıfsal Tercih Ayarı; Yapısal Müdahale Yetmiyor, Yönetimler de Hedefte; Demokrasi İddiasıyla Demokrasiye Müdahale; Dayanak 12 Eylül'ün En Uç Antidemokratik Anlayışı; Yöneticilere Doğrudan Siyaset Yasağı; Yasakçı Zihniyete Gerek Yok; Demokrasi Kayyumla mı Gelecek; Yetki Sınırlamasına Hayır; Meslek Örgütleri Gönüllü Kuruluşlar Değildir; Mali Özerkliğe Tırpan; Aidatları Devlet Değil; Üyeler Belirler; Odaların Gelirlerine Ar-Ge Görüntülü El Koyma; Meslek Örgütlerine Vergi Kıskaçı; Mesleki Disiplin de Meslek Sahibine Bırakılmıyor; Sorun Tespiti Yanlış; Görüş Veriliyor, Dikkate Alan Yok; Oda Personeline Norm Kadro Ayarı; Toplu Sözleşme Hakkı Yok Ediliyor; Vesayetten Hiyerarşiye İnce Bir Yol."

Vesayetten Hiyerarşiye

TMMOB Görüşü'nde AKP Hükümeti'nin 12 Haziran Genel Seçimleri öncesinde çıkardığı yetki yasasına dayanarak daha seçimler olmadan yayımladığı kanun hükmünde kararname (KHK) ve bu kararnameyi 1 ay geçmeden değiştiren KHK ile getirilen TMMOB'ye yönelik müdahalenin de işaretini veren düzenleme ise ayrı bir bölümde değerlendirildi. Bu KHK'lerin Anayasa'ya, iktidarın kendisinin çıkardığı Yetki Yasası'na ve mevcut TMMOB Yasası'na aykırı olduğu ortaya konuldu. Raporda, konuya ilişkin şu değerlendirmeye yer verildi:

"Vesayet makamı içerisinde yalnızca meslek odalarının idari ve mali denetimleri göreviyle donatılmış birimler kurulması, vesayet ilişkisini hiyerarşik ilişkiye dönüştürebilecektir. Meslek odaları üzerinde sürekli denetim ve başkaca işlemler uygulanacak olması, meslek odalarının özerk yapılarını zedeleyecektir. AKP Hükümeti, DDK Raporu'nda yer alan vesayetle ilgili görüşlerin de ötesine geçerek, 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile TMMOB ve bağlı bazı odaları üzerinde hiyerarşik ilişkiye denk düşen bir düzenleme yapmıştır. Ayrıca rapordaki öneriyle uyumlu olmak üzere, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde, Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuştur."

Meslek Örgütlerine Müdahale Önergeleri

DDK Raporu'ndaki önermelere ilişkin değerlendirmeler TMMOB Görüşü'nün sonuç bölümünde şöyle özetlendi:

"DDK Raporu'nda meslek kuruluşlarının örgütsel ve mali yapısı, işleyiş, faaliyet alanlarıyla ilgili önerilen düzenlemelerle ortada mesleki demokratik bir örgütün kalmayacağı, bir çeşit kamu kurumunun oluşturulmasının amaçlandığı görülmektedir. Meslek örgütlerinin yerine mesleki amaçlı, merkezi idarenin bir

parçası olan kamu kuruluşları ortaya çıkacaktır. Yani, kamu kurumu niteliğinde, karar alma mekanizmasının ve merkezi bütünlüğünün zayıflatıldığı, mali gücünün azaltıldığı ve kontrol altına alındığı, mesleki uygulama ile toplum arasındaki bağı koparılmış, yönetimleri apolitikleştirme görüntüsüyle siyasi iktidarın yedeklisi yapılara dönüştürülmüş, kamusal sorgulama yapamayan meslek kuruluşları istenmektedir.

DDK raporu; saygıarca demokrasi, sivil toplum, örgütlenme özgürlüğü vb. tartışmalara ve söylemlere yer vermiş olmasına rağmen meslek örgütlerinin parasal kaynakları kullanımı, birimlerin merkezi yapıya para aktarma koşulu, seçim süreçleriyle ilgili ayrıntılı düzenleme, demokratik iç denetimi yok sayarak merkezi idareye denetim yaptırılması, sözde özerk aslında iktidara bağlı disiplin süreçleri gibi iç işleyişe yönelik müdahaleci önermelerle doludur. Tüm bu önermeler, demokratik bakışın zerresinin olmadığı otoriter, baskıcı bir anlayışla meslek örgütlerinin ele alındığının somut göstergeleridir. Demokratik bir kuruluş olarak tanımladıkları mesleki kuruluşlara, örgüt içi işleyiş ve kararlarda bile hareket alanı bırakmamaktadırlar. Bürokratik bir çeşit kamu kurumu/devletin hizmetçisi yapılar oluşturulmak istenmektedir.

Özerkliğe Tırpan, Özelleştirmeye Yeşil Işık

Raporda meslek örgütlerinin ürettikleri kamu hizmetleri nedeniyle kullandıkları kamu gücü ile piyasada önemli bir aktör olmalarından duyulan rahatsızlık dile getirilip,

Karikatür: Tayfun Akgül

meslek örgütlerine KİT benzetmesi yapılarak, bu hizmetlerin özelleştirilmek istendiği gösterilmektedir. Bir yandan meslek örgütlerinin gerçekleştirdikleri kamu hizmetleri tekelcilikten de söz edilerek piyasalaştırılmak istenmekte, diğer yandan ise meslek örgütlerinin idari ve mali özerkliğine her türlü müdahale yapılarak, bu kurumlar devlet örgütlenmesinin hiyerarşik yapısı içine sokulmaya çalışılmaktadır. Bu anlamda ise devlet bürokrasisi içine meslek örgütleri dahil edilerek devletin küçültülmesi değil tam tersine büyütülmesi ve devletin baskıcı yönünün güçlendirilmesi öngörülmektedir.

DDK raporunda yer verilen 43 öneriden TMMOB ve bağlı odaları açısından önemli olduğu düşünülen maddelerinin tek tek değerlendirildiği bu çalışmada özetle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

İktidara Müdahale Olanakları

- Raporda meslek odalarına yönelik toptancı bir bakış açısı sergilenmiş olup; bu, gerçekçi değerlendirmeler önünde temel bir engel oluşturmuştur. Farklı meslek alanlarına yönelik aynı bakış açısıyla tek tip elbise giydirilmeye çalışılması raporun bütününe yönelik sakatlayıcı bir anlayış olarak yansımıştır.

- Rapordaki en temel önerme meslek örgütlerinin Anayasal güvencesine müdahale edilmesi ve kamu kurumu niteliğinin gözden geçirilmesi talebidir. 'Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin Anayasa'nın

135'inci maddesinin yeniden düzenlenmesi' değerlendirmesi eşliğinde ilgili meslek kuruluşlarının idari, örgütsel, mali yapı ve seçim sistemlerinin değiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. AKP'nin kamusal, toplumsal alanlarda siyasi hegemonya oluşturmak istemesi; kamu idari yapısı ile kamusal hizmet alanlarının neoliberal dönüşümlerle yeniden yapılandırılması; serbestleştirilmenin egemen kılınması; nihai erimde de mühendislik, mimarlık, şehir plancılığının kapsadığı toplumsal yaşamın bir çok alanının ekonomik-siyasi rant alanları haline getirilmesi temel amaç olarak belirmektedir.

- Kamu kurumu niteliğinde meslek örgütlerine tek bir kanun çıkarılmasına yönelik öneri ile ayrıntılı düzenlemelerin Bakanlar Kurulu Kararı ile çıkarılacak ana statülere bırakılması da meslek odalarının Anayasal ve yasal tüm güvencelerini ortadan kaldıracaktır. Bu kurumları siyasal iktidarın dilediği gibi üzerinde oynayabileceği yapılar haline getirecektir. Bu önermenin hayata geçirilmesi halinde meslek örgütlerinin tek tipleştirilmesi sağlanamayacak, ancak Bakanlar Kurulu'na verilen bir yetkiyle her meslek örgütü için siyasi iktidarların istek ve çıkarları yönünde düzenleme yapılmasına olanak tanınmış olacaktır. Meslek örgütlerine ilişkin siyasal iktidarın tek yetkili olacağı düzenlemeler önerilirken, demokratik süreçler içerisinde aldıkları kararlar doğrultusunda hareket eden meslek örgütlerinin yönetimlerinin vesayet yetkileri yok edilmek istenmektedir.

• Meslek örgütleri için amaç tanımlaması yeterli görülmeyip, amaç dışı faaliyet yasağının ayrıntılandırılması talebiyle meslek örgütlerine 'siyasal yandaşlık' rolü biçilmeye çalışılmaktadır. Siyasal iktidarların baskı ve denetimi altına alınması, devlet örgütlenmesi içerisinde hiyerarşik bir yapı içerisine sokulması, amaç dışı faaliyet denetimi adı altında kurumlara siyasal müdahalede bulunulması, bu kurumlara yüklenen işlevler nedeniyle doğal nitelikleri olarak görülen 'özerklik' ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Meslek odalarının peşin bir kabulle 'muhalif' ya da 'iktidar destekçisi' olması gibi bir konumda değerlendirilmesi ve böyle bir yaklaşımla hukuka atıf yapılarak 'muhalifet' edemeyeceklerinin ileri sürülmesi, en basit deyişle antidemokratik bir yaklaşım olacaktır. Bu yaklaşım, toplumun çeşitli gruplarının ekonomik, sosyal ve siyasal süreçlere katılımını engelleyecek, demokratik işleyişin önemli ayaklarından birini ortadan kaldıracaktır.

Yasakçı Zihniyet İş Başında

• Amaç dışı faaliyet iddiasına meslek örgütlerinin iç ve dış denetimlerinin yetersizliği söylentisiyle gerekçe yaratılmaya çalışılarak, denetim yapılmadığı için meslek örgütlerinin amaç dışı faaliyet yapıp yapmadıklarının tespit edilemediği ileri sürülmektedir. Böylece kamu idarelerinin eylem ve işlemlerini yargı önüne taşımak, toplumsal olaylarla ilgili görüş belirtmek ya da hak talepli mitinglere katılım sağlamak gibi oda faaliyetlerinin yasaklanması söz konusu edilmektedir. Özerklik tanımı gereği, meslek kuruluşlarının kendi denetimlerini kendi iç demokratik mekanizmalarla oluşturacakları kurullar aracılığıyla gerçekleştirmeleri esastır. İdari vesayet de aşan ölçüde; özerkliği yok edecek şekilde olağanlaştırılan ve sürekli olması öngörülen bir dış denetim önerisi ile yargının işlevini gereğince yerine getirmediğinden de dem vurularak, meslek kuruluşları üzerinde siyasal iktidar eliyle oluşturulacak olan denetimin neredeyse 'hukuka uygunluk' denetimini de kapsamına çalışılmaktadır.

• Amaç dışı faaliyetin kapsamı 'siyaset yasağı' olarak çizilmeye çalışılmaktadır. Bunun için '12 Eylül Darbe Dönemi'nde kabul görmemiş olan iddialar, 30 yıl aradan sonra yeniden gündeme getirilerek gerekçe olarak sunulmaktadır. Meslek odalarının mesleklerine yönelik öneri ve görüşleri siyaset kapsamında değerlendirilip, yasaklanmak isteniyorsa; bu demokrasinin 'd'sinden dahi söz edilemeyeceği, iktidarın her alanda tek olma isteğine dayalı otoriter bir sistemin kurulması demektir. Meslek örgütlerinin hem mesleki anlamda, hem de genel anlamda ülkede uygulanan pek çok politikadan etkilenecekleri, bu karar ve uygulamaların hem kendi üyeleri hem de toplumun geneli için iyileştirilmesi yö-

nünde çaba sarf edecekleri eşyanın tabiatı gereğidir. Meslek örgütleri ve meslek gruplarını, ülke meselelerinin dışına itmeye çalışmak, ancak baskı, tehdit ve yıldırma yöntemi olarak nitelendirilebilir.

Meslek Örgütlerine Sermaye Ayarı

• Meslek örgütlerinin kamu hizmeti sunmaları nedeniyle kamu gücü kullanmaları ve kamu tüzel kişiliğine sahip olmaları sorun olarak rapora yansıtılmıştır. Bu durum meslek örgütlerinin gücünün zayıflatılmak istendiğinin açık ifadesidir. Meslek örgütleri kar amacı gütmeksizin faaliyet yürütmesine karşın, sundukları kamu hizmetlerinden önemli finansman sağladıkları iddia edilerek, bu hizmetlerin piyasalaştırılması gündeme getirilmektedir. Burada kamu yapılanmasında AKP İktidarı döneminde yapılan değişikliklerin ana hedefi ortaya çıkmaktadır. Doğrudan ürün ve hizmet üreten KİT'lerin özelleştirilmesinin ardından sermayenin yeni hedefi özerk kuruluşlarca kar dışı amaçla gerçekleştirilen kamu hizmetleridir. Ne yazık ki DDK raporu ile bu ideolojik ve ticari talebe kamu menfaati göz ardı edilerek altyapı hazırlanmaktadır.

Demokrasi Rafa Kalkıyor

• Meslek örgütlerinin seçim sistemlerine yönelik kapsamlı müdahale önerileri yer almaktadır. Bu öneriler incelendiğinde, idari ve yapısal değişikliklerin yanı sıra bu örgütlerin yönetimlerinde yer alan kişilerin de belirlenmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Meslek örgütlerinin kamu hizmetine yönelik yetkilerinin sınırlandırılması, özerkliğinin yok edilmesi, devlet örgütlenmesi içerisinde bir hiyerarşik düzene sokulması gibi öneriler bile yeterli görülmemeyerek, HSYK değişikliğinde yaşandığı gibi, zayıflatılmış yapıların yönetimlerinde yer alan kişilerin de siyasal iktidarla doğrudan bağlantılı olması istenmektedir. Bu amaca yönelik olarak da 'ileri demokrasi' görüntüsü altında ideolojik zemin hazırlanmaya çalışılmaktadır.

• Demokrasiyi 'sayısal bir değere' indirgeyen raporda, seçimlere katılımı arttırmak adına meslek örgütlerini işlemez hale getirecek önerilere yer verilmiştir. Bu öneriler; genel kurul süreçlerini ikincilleştirip, seçim süreçlerinin tartışma ve görüş alışverişi olmaksızın oy kullanmadan ibaret hale getirilmesinden internet üzerinden oy kullanmayı yeterli görmeye, genel kurullara katılımın yüzde 25'i aşamaması durumunda sanki meslek örgütleri iflas etmiş ya da yolsuzluk yapılmış gibi kayyuma devredilmesine, yöneticilere doğrudan siyaset yasağı getirilmesinden aidatlarını ödemeyen üyelerin seçimlere katılmasına kadar uzanmaktadır.

• Mali özerklik ilkesi yok sayılarak, aidatları üyelerin demokratik kanallarla belirlemesi engellenerek, dev-

letin tespit etmesi istenmekte; bununla yetinilmeyerek meslek mensuplarının birikimlerini oluşturan kaynakların kamu yararına dernek ve vakıflar dahil çeşitli kesimlere aktarılmasına, merkezi birliğe aktarılacak paylara sınırlama getirilmesine, kar dışı çalışıkları göz ardı edilerek tüm faaliyetlerine vergi getirilerek meslek sahiplerinin ikinci kez vergilendirilmesine uzanan müdahaleler istenmektedir.

• Bir taraftan kamu gücünü kullandıkları için eleştirilen meslek örgütleri tam bir kamu idari yapısına sokularak, kamu gücü kullanımında iktidara bağımlı bir şekilde devlet gücünü arttırmayı öngörmektedir. Bu anlayış meslek örgütlerinin personel istihdamına da yansıtılmakta; kamu kurumlarında uygulamaya konulan norm kadro uygulaması aracılığıyla gerçekleştirilen kadrolaşma ve personel üzerindeki baskı politikasının meslek örgütlerinde de yaşama geçirilmesi gündeme getirilmektedir. Bununla da yetinilmeyerek, meslek örgütlerinde çalışanların işçi oldukları yok sayılmakta, mevcut İş Kanunu ve

Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmelerine aykırı olarak toplu sözleşme hakları yok edilmek istenmektedir. Toplu sözleşme yapılamayacak şekilde, personele yapılacak ödemelere üst sınır konulması öngörülmektedir.

• Meslek örgütleri üzerinde uygulanacak denetim ve disiplin süreçleri için bakanlıklar ya da kamu kurumları bünyesinde vesayet yetkisini hiyerarşiye dönüştürecek birimler oluşturulması öngörülmektedir. Meslek odaları üzerinde sürekli denetim ve meslek örgütlerinin kurumsal demokratik işleyişlerini yok sayan idari ve mali müdahalelerde bulunulacak olması, meslek odalarının özerk yapılarını ortadan kaldıracaktır. Nitekim AKP Hükümeti, 'DDK Raporu'nun da ötesine geçerek, 644 sayılı KHK ile Anayasa ve TBMM'den aldığı Yetki Yasası'na aykırı olarak TMMOB ve bağlı bazı odaları üzerinde hiyerarşik ilişkiye denk düşen bir düzenleme yapmıştır. Bu düzenleme ile vesayet denetimini hiyerarşik bir yapıya sokacak şekilde Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuştur." ◀

Karikatür: Tayfun Akgül